

„ЧОРНЕ” РЕЙДЕРСТВО - КОРПОРАТИВНІ ЗАГАРБАННЯ АБО КОРПОРАТИВНІ ЗАХОПЛЕННЯ?

Смітюх Андрій Володимирович
доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри
адміністративного та господарського права Одеського
національного університету ім. І. І. Мечникова

Останні п'ять років в Україні поширюються специфічні практики „чорного” рейдерства - дій, спрямованих на набуття певною особою прав на майно (контролю над суб'єктом господарювання) без згоди власника (особи, яка здійснює контроль над суб'єктом господарювання) у ході спланованого конфлікту відповідно до певного сценарію (стратегічного плану), який має удаване правове обґрунтування та реалізується з імітацією додержання встановлених законом процедур.

На відміну від класичного, „білого” рейдерства, поширеного у країнах із сталими традиціями ринкової економіки, „чорне” рейдерство характеризується використанням психологічного тиску та силового впливу, у тому числі державного примусу, актів судової влади, та, водночас - відсутністю реальних правових підстав для отримання прав або контролю над суб'єктом господарювання. Отже, у більшості випадків воно може бути охарактеризоване як протиправне, по суті, заволодіння майном.

Ці специфічні практики „чорного” рейдерства запозичені з РФ, де самі рейдери відверто використовують російське слово “захват”, себе іменують “захватчиками” (див., наприклад, просякнутий “рейдерською романтикою” російський сайт www.zahvat.ru).

Україномовна термінологія у цій галузі ще не є усталеною. Отже, постає питання адекватного перекладу специфічного терміну „захват” українською.

Найбільш поширеним у сучасному вжитку словом, що позначає акцію з протизаконного поглинання, - (“*рейд*” або “*захват*”) є українське слово “*захоплення*”. Доречі, саме це слово використовується як у постанові Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2007 р. №257 “Про утворення Міжвідомчої комісії з питань протидії протиправному поглинанню та *захопленню* підприємств” [1], так і в проекті Закону України №3300 „Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України, щодо встановлення кримінальної відповідальності за *захоплення* підприємств (рейдерство)”, внесеному народними депутатами України Тимошенко Ю.В., Міщенко С.Г., фракція БЮТ Верховної Ради України V скликання [2].

Утім, слово „*захоплення*” є багатозначним: окрім дії, спрямованої на те, щоб брати що-небудь, хапаючи, стискаючи; схоплювати; прихоплювати що-небудь з собою; оволодівати насильно кимсь, чимось, брати силою кого-, що-небудь; затримувати кого-небудь силою, позбавляючи волі, привласнювати чуже; застати кого-, що-небудь десь несподівано, зненацька, слово „*захоплення*” означає також дію, спрямовану на те, щоб: випереджаючи інших, займати місце, чергу і т.ін.; пересуваючись, заповнювати певний простір, середовище, і, нарешті - відчуття великого інтересу, потяг до чого-небудь [3].

Дієслово „*захоплювати*” є надто співзвучним із однокорінним „*захоплюватися*” - бути в радісно-піднесеному стані задоволення, замишування і т.ін. ким-, чим-небудь, відчувати великий інтерес, потяг до чого-небудь, захоуватися в кого-небудь, та дієприкметником „*захоплюючий*” - той, що дуже зацікавлює, викликає потяг до себе [3].

Саме тому, поширене словосполучення „*рейдерські захоплення*” може сприйматися як „уподобання рейдерів” або “*рейдерські хоббі*”, відповідно, „*корпоративні захоплення*” - як „уподобання, хоббі, поширені у певній спільноті (корпорації)”.

На нашу думку, більш відповідним за звучанням, та значенням є дзвінке, агресивне слово „*загарбання*” (або „*загарбування*”): дія спрямована на насильне завойовування, привласнення чужого, вдаючись до підступу, насильства і т. ін.; грабунок, коли щось відбирають силою, нахабно беруть собі, забирають кого-, що-небудь з собою [3].

У слова „*загарбання*” („*загарбування*”), на відміну від слова “*захоплення*”, відсутні розбіжності щодо можливих значень. Від слова “*загарбання*”, як вихідного, можна утворити похідні слова “*загарбництво*” — системна діяльність із загарбань (тобто - „чорне” рейдерство) та “*загарбник*” („чорний” рейдер).

“*Загарбник*” або “*корпоративний загарбник*” є більш адекватним словом, ніж “*захоплювач*”. До того ж, від слова “*захоплення*”, на відміну від слова “*загарбання*”, не можна утворити відповідний аналог слова “*рейдерство*”.

Отже, за такого підходу слова “*рейд*”, “*рейдер*”, “*рейдерство*” отримують українські синоніми “*загарбання*”, “*загарбник*”, „*загарбництво*”.

Утім, на нашу думку ці синоніми не є повними: вони можуть бути застосовані лише у випадку, якщо йдеться про рейди, рейдерів та рейдерство, що пов’язані із порушенням закону, тобто - про „чорні”, але не „білі” рейди, рейдерів, рейдерство.

Література:

1. Про утворення Міжвідомчої комісії з питань протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2007 р. №257 // Офіційний вісник України. - 2007. - №14. - Ст. 516.
2. Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України, щодо встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств (рейдерство): Проект Закону України // http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pG511=29684 [останнє відвідування 19 лютого 2008 р.].
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. - К.: Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2005. - 1728 с.